

धोरण : 9

संस्कृत

पाठ : २

कुलस्य आचारः

स्वाध्याय

प्रश्न 1. विकल्पेभ्यः समुचितं पदम् चित्वा लिखत -

(1) तृषापीडितः शिशुः कस्य समीपं गच्छति ?

(क) जनन्याः

(ख) नीडस्य

(ग) जलस्य

(घ) गगनस्य

(2) 'मेध' शब्दस्य पर्यायः कः ?

(क) जलम्

(ख) वृष्टिः

(ग) जलदः

(घ) गगनम्

(3) सर्वेः किं रक्षितव्यम् ?

(क) तडागः

(ग) मेघः

(ख) कुलाचारः

(घ) शिशुः

(4) वृद्धः कीदृशः आसीत् ?

(क) अन्धः

(ग) मरणासन्नः

(ख) विकलः

(घ) स्वस्थः

(5) शिशुः कस्य प्रतीक्षां करोति ?

(क) मेघस्य

(ख) मेघाय

(ग) मेघम्

(घ) मेघेन

(6) 'पुनरपि' शब्दस्य उचितं सन्धिविच्छेदं दर्शयत ।

(क) पुन + रपि

(ख) पुनो + अपि

(ग) पुनः + अपि

(घ) पुनर् + पि

(7) अहं तडागजलं पातुम्.....

(क) इच्छति

(ख) इच्छसि

(ग) इच्छामि

(घ) इच्छतु

प्रश्न 2. संस्कृतभाषया उत्तरं लिखत-

(1) तृषया पीडितः कः आसीत् ?

➤ एकः चातकशिशुः तृषया पीडितः आसीत्।

(2) चातकशिशुः किं पातुं न अर्हति?

➤ चातकशिशुः तडागजलं पातुं न अर्हति।

(3) कृषकपुत्रस्य दारिद्र्यं केन नष्टं भविष्यति?

➤ कृषकपुत्रस्य दारिद्र्यं मार्गे प्राप्तेन धनस्यूतेन नष्टं भविष्यति।

(4) कृषकपुत्रेण मार्गे किं प्राप्तम्?

➤ कृषकपुत्रेण मार्गे धनस्यूतः प्राप्तः।

(5) शिशोः तृषा केन नष्टा?

➤ शिशोः तृषा मेघजलस्य पानेन नष्टा।

प्रश्न 3. रेखाङ्कितपदानां स्थाने कोष्ठकात् पदं प्रस्थाप्य प्रश्नवाक्यं रचयत ।

(कः, का, कुत्र, कीदृशः, किम्, कस्यै)

(1) जननी शिशुं बोधयति ।

➤ का शिशुं बोधयति?

(2) मार्गे परिश्रान्तः सः तिष्ठति ।

➤ मार्गे कीदृशः सः तिष्ठति?

(3) कृषकः वृद्धः आसीत् ।

➤ कः वृद्धः आसीत्?

(4) धनस्यूतः मार्ग प्राप्तः ।

➤ धनस्यूतः कुत्र प्राप्तः?

(5) सः तस्यै सर्वं वृत्तान्तं कथयति ।

➤ सः कस्यै सर्वं वृत्तान्तं कथयति?

प्रश्न 4. निर्देशानुसारं धातुरूपाणां परिचयं लिखत ।

<u>धातुरूपम्</u>	<u>धातुः</u>	<u>कालः / लकारः</u>	<u>पदम्</u>	<u>पुरुषः</u>	<u>वचनम्</u>
(1) इच्छामि	इच्छ	वर्तमानकालः / लट् लकार	परस्मैपदम्	उत्तमपुरुषः	एकवचनम्
(2) गच्छति	गच्छ	वर्तमानकालः / लट् लकार	परस्मैपदम्	अन्यपुरुषः	एकवचनम्
(3) अहंसि	अहं	वर्तमानकालः / लट् लकार	परस्मैपदम्	मध्यमपुरुषः	एकवचनम्
(4) कथयति	कथ्	वर्तमानकालः / लट् लकार	परस्मैपदम्	अन्यपुरुषः	एकवचनम्
(5) वदति	वद्	वर्तमानकालः / लट् लकार	परस्मैपदम्	अन्यपुरुषः	एकवचनम्

પ્રશ્ન 5. માતૃભાષાયામ્ ઉત્તરાણિ લિખત -

(1) કુલાચાર એટલે શું ?

- કુલાચાર એટલે કુળનો આચાર, કુળની પરંપરા કે રીતિ. રઘુકુળની પરંપરા હતી એકવચની રહેવું. પિતા દશરથનાં કે કેકેયીને આપેલાં બે વચનોની પૂર્તિ કરવા શ્રીરામે રાજ્યત્યાગ કરીને ચૌદ વર્ષનો વનવાસ સ્વીકાર્યો હતો.

(2) માતા ચાતકશિશુને શું ન કરવા કહે છે? શા માટે ?

- ચાતકમાતા પોતાના તરસ્યા શિશુને તળાવનું કે અન્ય કોઈ પણ જળાશયનું પાણી પીને પોતાની તૃષ્ણા શાંત ન કરવા કહે છે. તે પોતાના બચ્ચાને કહે છે કે, મેઘનું સીધું વૃષ્ટિરૂપે પડેલું પાણી પીવું તે એ જ આપણા કુળની પરંપરા છે. આથી અન્ય કોઈ પણ જળાશયનું પાણી ન પીવું જોઈએ.

(૩) નિર્ધન હોવા છતાં કૃષકપુત્રે શા માટે ધનસૂત (પૈસાની થેલી)ને સ્પર્શ પણ ન કર્યો ?

- કૃષ કપુત્ર ધનસ્થૂત (પૈસાની થેલી) જોઈને ખુશ થયો. આ પૈસાથી પોતાની ગરીબાઈ દૂર થશે એ વિચારીને પૈસાની થેલી લેવા તેણે હાથ લંબાવ્યો, પરંતુ તે જ વખતે તેને પોતાના પિતાનો ઉપદેશ યાદ આવ્યો : 'બીજાના ધનનો સ્વીકાર કરવો એ આપણા કુળની પરંપરા નથી.' આ કારણે કૃષકપુત્રે એ પૈસાની થેલીને સ્પર્શ પણ ન કર્યો.

(4) ચાતકશિશુએ તડાગજળ (તળાવનું પાણી) શા માટે ન પીધું?

➤ માતાનું કહેવું સાંભળ્યા વિના તરસથી પીડાયેલું ચાતકશિશુ તળાવનું પાણી પીવા માટે તળાવે જવા નીકળે છે. રસ્તામાં થાકેલું તે એક ખેડૂતના ઘરની પાસે રોકાય છે. ત્યારે બાપદીકરાની વાતચીત સાંભળીને વિચારે છે કે, આ લોકોને કુળની પરંપરા જાળવવાની કેવી શ્રદ્ધા છે. હું તો કુળની પરંપરા જાળવતું નથી. અમે વાદળાનું પાણી જ પીએ છીએ એ અમારી કુળની રીતિ છે. તે હું ત્યજવા તૈયાર થયો છું.

આ અયોગ્ય છે. સારા આશયવાળા લોકો પોતાના કુળની
પરંપરા જાળવે છે; (આથી) “હું પણ મારું કુળ રક્ષીશ.’ આમ,
નિર્ધન, ખેડૂતપિતા-પુત્ર પાસેથી પ્રેરણા પામેલા
ચાતકશિશુએ તડાગજળ ન પીધું.

Thanks

For watching